

Kunne udviklingsbistand have forhindret kuppet i Mali?

I årevis blev Mali betragtet som et mønstereksempel på, at fler-parti-demokrati kan lade sig praktisere i Afrika. Det sluttede brat, da en gruppe yngre officerer den 22. marts 2012 gennemførte et kup og satte den demokratisk valgte præsident Amadou Toumani Touré, fra magten, i øvrigt kort før et planlagt valg i slutningen af april, hvor Touré – i smuk overensstemmelse med forfatningen – ville trække sig tilbage efter to valgperioder som præsident.

Mali er meget afhængigt af udviklingsbistand. I hovedstaden Bamako er der 42 officielle donorer. Det er derfor naturligt at spørge, om udviklingsbistand kunne have forhindret kuppet i Mali.

Dét spørgsmål tog Mali-kenderen, professor Nicholas van de Walle fra Cornell University, under kyndig behandling på en konference i Stockholm den 10. maj, 2012, om demokrati og udviklingsbistand.

van de Walle indrømmer blankt, at kuppet i Mali også kom bag på ham. ”Jeg måtte gennemskrive hele min rapport og ændre konklusionerne. Men når det uventede er sket – som i Mali, så må vi også konstatere, at kuppet kunne være forudset. Der var masser af faktorer, der pegede i retning af et demokratisk sammenbrud, men vi så bare alle i en anden retning.”

van de Walle fastslår, at spørgsmålet om, hvorvidt donorerne kunne have forhindret kuppet, umuligt lader sig besvare, men han konkluderer alligevel, at donorerne kunne have gjort meget mere for at forhindre kuppet, og at Mali på mange måder er et illustrativt eksempel på de valg og dilemmaer, donorerne står overfor, når de ønsker at bruge udviklingsbistanden til at fremme demokrati.

Vejene, der aldrig blev bygget

Anledningen til kuppet var militærets utilfredshed med regeringens reaktion på tuaregernes oprør i det nordlige Mali. Men den egentlige årsag skal ifølge van de Walle findes i konflikten mellem det marginaliserede nord og eliten i Bamako.

”Allerede da Mali blev en selvstændig stat i 1960, blev der snakket om behovet for at bygge en vej mellem Bamako og hovedbyen i nord, Kidal, for at sikre, at det nordlige Mali ikke blev koblet af udviklingen. Men trods mangfoldige løfter fra donorer er vejen stadig ikke bygget. Der skal nok være Verdensbankstudier, der viser, at der er andre veje, som det er og har været mere rentabelt at bygge. Men vejen til Kidal er vigtig af hensyn til den nationale udvikling og enhed. Det er i sidste ende et politisk valg, om den skal bygges, og det valg har donorerne overladt til Malis regering på trods af, donorerne hvert år yder Mali milliarder af dollars i udviklingsbistand, og at Mali er dybt afhængigt af bistanden. Donorerne kunne have lyttet til andre end regeringen, finansieret vejen og været med til at mindske nord-syd-spændingerne i landet,” mener van de Walle.

Han peger også på, at skiftende regeringer i Mali hele fire gange har indgået fredsaftaler med tuaregerne i nord og udstedt diverse løfter, men at de aldrig er indfriet. Og at donorerne ikke har insisteret på – eller bidraget til, at løfterne blev indfriet.

Det er – ifølge van de Walle – et typisk eksempel på, at donorerne fravælger at sætte ind overfor strukturelle uligheder og skævheder, der truer fred, demokrati og national enhed. Den berøringsangst må donorerne gøre op med – især i skrøbelige stater, mener van de Walle.

Folket taler ikke elitens og demokratiets sprog

Også på et andet område har udviklingsbistanden til Mali ifølge van de Walle fejlet:

”Kun 10-15 pct. af befolkningen i Mali taler fransk, som er statens og demokratiets, men altså især elitens sprog. Hvordan praktiserer du et levende demokrati og holder fair og frie valg, når det hele foregår på et

sprog, de færreste forstår og taler? Også her har eliten svigtet den brede befolkning med manglende uddannelse, og donorerne har ikke forhindret det.”

Overdreven centralisering

Donorerne har også bidraget aktivt til den centralisering, der skævvrider Mali og masser af andre udviklingslande:

”Bamako vrimler med donor-repræsentationer og –biler. Og de folkelige organisationer, donorerne flittigt støtter, har typisk kontor i Bamako, mens deres forbindelser til resten af landet er mere tvivlsomme. Selv det statslige selskab, der har ansvaret for udviklingen af det nordlige Mali, har hovedkvarter i Bamako. Det er mest praktisk, lyder begrundelsen, og det har donorerne accepteret.”

siger van de Walle, og hans pointe om den skæve udvikling i Mali understreges af, at den andel af Malis befolkning, der lever i absolut fattigdom i Mali, blot er faldet fra 73 til 64 pct. fra 1989 til 2006. I hovedstaden Bamako er den i samme tidsrum raslet ned fra 37 til 11 pct.

Partier og pølsefabrikker

van de Walle kritiserer også donorerens berøringsangst over for at støtte politiske partier:

”Det er som med pølser og pølsefabrikker. Vi vil gerne spise pølserne, men helst ikke blande os i eller vide noget om, hvordan de bliver til på pølsefabrikkerne. Donorerne vil også gerne have levedygtige politiske partier for at sikre reelt fler-parti-demokrati. Men de afstår stort set fra at forholde sig til, hvordan de politiske partier skal formes og overleve.”

Bland jer – det gør I allerede

Det er – mener van de Walle – en myte, at udviklingsbistand kan og skal være upolitisk.

Udviklingsbistanden finansierer omkring halvdelen af de offentlige udgifter i Mali som i mange andre udviklingslande. Hvordan så store midler skal bruges, er et politisk valg.

At overlade kompetencen til modtagerlandets regering forekommer umiddelbart upolitisk, men reelt er det at koncentrere magten hos eliten.

van de Walles pointe er ikke, at donorerne skal bestemme, hvordan bistanden skal bruges, men at de skal arbejde aktivt for, at indflydelsen i modtagerlandet bredes ud til flere.